

Rockdrongur ella poppdíva? - um kynsleiklutir í populertónleiki

“FEMINIST”. TÁ BEYONCÉ FRAMFØRDI TIL MTV MUSIC VIDEO AWARDS Í AUGUST 2014, STÓÐ HETTA ORÐIÐ BRÁDLIGA UPPLÝST AFTANFYRI HANA VIÐ LÝSANDI, STÓRUM STAVUM

Knut Hæberg Eyrarstein

Sambært Huffington Post var varpanin av hendingini til milliónir av sjónvarps-hyggjarum hin mest ósvikliga poppmentanarliga staðfestingin av, at feminisma er komin fyrri at vera.

Talan var ikki bert um eitt slagorð í eini sjónvarpsframförslu, tí Beyoncé hefur í ymiskum samanhangi lýst sína egnu feministisku veking. Á plátuni BEYONCÉ (2013) tematiserar hon feministiska grundarlagið við m.a. at sampla brot úr talu hjá nigerianska rithøvundanum og feminismu forsprákararanum Chimamanda Ngozi Adichie. Tað er gamaní ymiskt hvussu feministar taka ímóti boðskapinum hjá Beyoncé. Hjúnarlagið millum hana og rapparan Jay-Z er integreraður partur av hennara almennu persona, og í 2013 fór hon á konsertferð undir heitinum “The Mrs. Carter Show World Tour”. Carter er eftirnavnið, ið hon hefur tikið eftir húsbondan, og summi vilja verða við at slíkt er í andsøgn við rætta feminismu. Sostatt er ivasamt hvørt Beyoncé er áhugað í at passa inn í ideellu ímyndina av einum feministi. Tó er signalvirðið ikki til at taka feil av: feminisma hefur týðning, eisini í meginstreymisins poppmentan.

Kvinnuligir autørar

Í janúar 2015 lat íslenska songkvinnan Björk sína níggjundu plátu úr hondum. Vulnicura er produserað av Björk og venezuelska prodúsaranum Arca. Tá fyrstu tíðindaskrivini komu út, vóru miðlar skjótir at endurgeva, at Arca hevði produserað plátuna einsamallur. Tónleikasíðan Pitchfork.com hevði 21. janúar samrøðu við Björk. Í samrøðuni umrøða Björk og journalisturin Jessica Hopper m.a. afturvendandi fyrbrigðið, har mannligrar tónleikarar og prodúsarar aloftast fara avstað við viðurkenningini. Sípað verður eitt nú til songkvinnuna Joni Mitchell, ið á sinni tók til, at so skjótt eitt mannfólk var við henni í upptøkuhølinum, so fekk hann viðurkenningina fyrri hennara flogvit. Staðfest verður í samrøðuni, at heimurin hefur ein trupulleika við kvinnuligum autørum, t.e. kvinnur, ið hava ræðið á teirra egna sjálvstøðuga listarliga útrykki. Björk gevur til kennar, at hon hefur í mong ár havt ampa av hesum, hóast hon eitt skifti ikki vildi tosa um tað. Í samrøðuni dregur hon parallellir til Kanye West: tá West ger eina plátu savnar hann nakrar av heimsins bestu beat-

Beyoncé live á MTV Video Music Awards 2014
Foto: Michael Buckner/Getty Images

makers at gera beats fyrri seg. Tó er ikki hugsingur um at seta spurning við hansara upphav (authorship). Til samanberingar brúkti Björk heili trý ár uppá at gera sær beats til plátuna Vespertine frá 2001. Til endans av upptøkutiðini kom duoin Matmos í upptøkuhølið at innspæla percussion í tvær vikur. Teir báðir í Matos hava síðani fingið viðurkenning víða hvar fyrri at hava gjørt alla plátuna sum hon er. Hetta er heilt einfalt lygn. Men hví er tað so?

Rock ummæli og kynsleiklutir

Fleiri orsøkir munnu vera til, at stereotypiskar kynsfatanir gera seg galdandi í populertónleiki. Ein avgerðandi orsøk er máttin sum kyn og kynsleiklutir hava verið ítalusett í rock og popp ummælum í 20. øld. Í antologiini Pop Music And The Press (red. Steve Jones, 2002) hefur amerikanski journalisturin og professarin Kembrew McCleod greinina 'Between Rock and a Hard Place: Gender and Rock Criticism'. McCleod ger vart við, at yrkið sum rock ummælari hefur verið stýrt av mannfólkum frá byrjan. Greinir og ummæli um populertónleik eru tískil sum oftast skrivað úr maskulinum evnissjónarhornum, og rock'n'roll er mangan vorið fatað sum verandi samsvarandi við maskulinitet.

Enski sosio-musikologurin Simon Frith vísir í The Cambridge Companion to Pop and Rock (2001) á, at ávikavist poppur og rockur eru tætt knýtt at kyni, og síðir innan atburð hjá ávikavist konufólki og mannfólki. Tendensurin hefur verið at seta rock í samband við positivar maskulinar dygdir, meðan poppur hinvegin hefur fingið skulur fyrri negativ feminin eyðkenni. Í

árunum kring ár 2000 sást tó eitt skifti í dikotomiini millum rock og popp tónleik, og tað gjørdist meira í lagi at dáma popp tónleik og ummæla hann positivt.

Rockisma

Amerikanski journalisturin og tónleikaummælarin Kelefa Sanneh skrivaði í 2004 eina nógv umrødda grein í The New York Times við heitinum 'The Rap Against Rockism'. Í greinini ger hann vart við kjak millum tónleikaummælarar um hugtakið “rockismu”.

Rockisma er við Sanneh'sa orðum at idolisera tí autentisku gomlu sagnhetjuna (t.d. Bob Dylan og Bruce Springsteen) ella undirgrundshetjuna, og samstundis halda

nýggjastu poppstjornuna fyrri gjøldur; at gera nógvan háva burtúr punk, og halda lítið um disco; at elska live framførsluna og hata videolagið; at lovsyngja hinum skramblutta og skrólandi framføraranum, og hata tey, ið lip-synca afturvið playback. Ein “rockistur” elskar sostatt ikki bert rock'n'roll og tess autentisku hetjur, men reduserar eisini rock'n'roll til ein klisjufyltan karikatur, ið verður nýttur sum vápn móti popp tónleiki. Við tíðini er hesin hugburðurin stíðnaður inn í eitt slag av sjálvsøgðum “sunnum fornufti”, har tað er í lagi at halda, at rock bólkar innspæla klassiskar plátur, meðan poppstjornur bert gera “guilty pleasure” stakløg. Ein rockistur knarrar tískil um, at tónleikur í dag er tann beri yvirfladiski poppur, og minnst í sama viðfangi aftur á gamlar dagar, tá hittlistarnir vóru á tremur við fólki, ið “høvdu okkurt á hjarta” og veruliga meintu tað. Eisini hóast teir dagarnir ongantíð vóru til.

Hvíttir menn móti hinum

Rockisma er sostatt tengd at fatanum av tí autentiska, og teirri hugsan, ið sigur, at rockur er onkursvegna meira “ektaður” og autentiskur enn poppur. Tó eru eisini nakrar greiðar kynsligar og etniskar dimensiónir í rockismuni. Sanneh peikar á hvussu rockisma er skyld við eldri og meira útbreiddar fordómar, og at tað neyv-an kann verða av tilvild, at rockistisk ónøgd sum oftast snýr seg um at seta hvítar, heteroseksuellar menn upp ímóti restini av verðini. Ónøgdin er sum oftast vend móti popp stjörnum, disco diva'um, lip-syncharum o.ø., og peikar sostatt aftur á anti-disco bakslátturin, ið tók seg upp síðst í 70'unum. Rákið náddi einum hæddarpunkti tá túsundavís av discoplátum vóru brendar